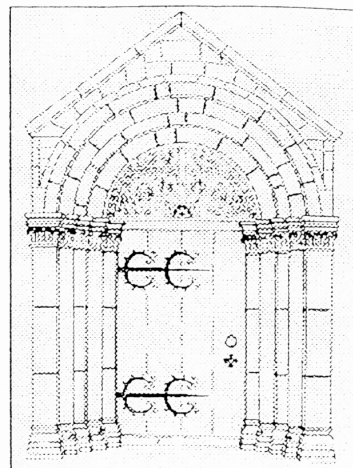

GUDHEMS KLOSTER

Gudhem - en förkristen kultplats

Mitt i Västergötland vid Hornborgasjöns sydspets låg en förkristen kultplats som redan under 800-900~talet fick namnet Gudhem. Så har man länge tolkat den historiska betydelsen av det sällsamma ortnamnet Gudhem. När man sedan vid arkeologiska utgrävningar våren 1984 återfann resterna av ett vikingatida gravfält fick vi bekräftat att så också varit fallet.

Kungsgård - Kungsgårdskyrka

Vid den nordiska medeltidens början (början av 1 000-talet) fanns det i Gudhem en kungsgård som tillhörde Uppsala Öd, vilket var en samling jordagods, spridda runt om i landet och användes som sveakungarnas försörjningsbas. Vid Kungsgården i Gudhem byggdes under 1100-talets början en stor treskeppig kungsgårdskyrka av sandsten som, när den var färdig, var den största kyrkobyggnaden i västra Sverige, näst efter Skara domkyrka.

Klostret grundas

På 1160-talet regerades landet av Karl Sverkersson. Vi tror oss veta att kung Karl under sin regeringstid donerade Gudhem som etableringsplats och huvudegendom för ett nybildat nunnekloster, som följde efter cisternciensernas stränga föreskrifter om ett liv i kristen gemenskap efter huvudreglerna om lydnad, kyskhet och fattigdom.

Som klosterkyrka ficknunnorna i Gudhem överta den stora kungsgårdskyrkan. Bönderna i trakten använde den lilla sockenkyrkan som idag - i ombyggt och utökat skick - fortfarande är Gudhems församlingskyrka. Nunnorna anpassade kungsgårdskyrkan efter sina speciella behov. Bland annat inreddes den med nya altare och korstolar och kyrkorummet delades upp i två avdelningar - en var för de två grupper nunnor som bodde i klostret.

Drottning Katarina, som donerat pengar, gods och lösöre för uppförandet av den nya klosteranläggningen, hedrades med ett ståtligt skulptursmyckat gravmonument mitt i kyrkans västra del. Den skulpterade lockhällen, med drottningens bild, som under medeltiden täckte gravmonumentet är bevarad och finns utställd på Statens Historiska Museum i Stockholm. Sedan 1964 ligger en gjuten kopia på plats över den givmilda drottningens grav i Gudhem.

Gustav Vasa stänger klostren

Det som avslutade de medeltida klostrens historia i Sverige var inte bara inflytandet från Martin Luthers reformation, utan snarare det att Gustav Vasa passade på att lägga beslag på kyrkans och klostrens gods och guld. Detta gjorde han vid ett riksmöte i Västerås 1527, kallat "Recess" då han skaffade sig förfoganderätten över all kyrklig egendom. Inte nog med att beslutet från västeråsmötet drabbade Gudhem, två år senare, 1529, skadades klostret svårt av en stor eldsvåda.

Fil dr Stig Roth 1900 - 1972

Stig Roth ledde utgrävningsarbetet i Gudhem mellan 1928-1969. Arbetet med Gudhems kloster blev Stig Roths livsverk. Under sommarsäsongerna (1928 till 1950-talets början) skedde själva utgrävningarna och under höst, vinter och vår vidtog det arkeologiska analysarbetet och litteraturforskning, vid sidan av Roths ordinarie arbete som konstkritiker och museiman i Göteborg. Tack vare Stig Roths noggranna dokumenterande av utgrävningarna kan vi idag med ovanligt stor säkerhet rekonstruera ruinens medeltida funktion och utseende.